

Delavnica FACES (Freely Accessible Central European Soil) 2017 – Kaunas, Litva

Freely Accessible Central European Soil (FACES) je mednarodni projekt, ki ga financira evropski sklad in se je začel izvajati leta 2015, končal pa se bo predvidoma leta 2018. Njegov odgovorni nosilec je poljska Univerza Nikolaja Kopernika v Toruńu, vodja pa Przemyslaw Charzynski je Eden od projektnih partnerjev je tudi Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani, ki ga zastopa Blaž Repe. Cilji projekta so pripraviti priročnik opisa prsti za izobraževalne potrebe, vzpostaviti enotno zbirko o prsteh srednje Evrope (temelječo na klasifikaciji WRB – World reference base for soil resources), izdelati prikaze in 3D panoramske slike profilov prsti ter okoliške pokrajine, ki bodo dostopni na spletu, in izdaja serije atlasov prsti. Cilj je tudi preučitev uporabnosti in vrednotenje tretje

izdaje WRB klasifikacije prsti na območju partnerskih držav in vrednotenje izdelanega poskusnega modela poučevanja na podlagi študentskih delavnic, katerih del smo bili tudi študentje Oddelka za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani.

Lanska FACES delavnica je potekala med 25. junijem in 1. julijem 2017. Njen namen je bil spoznavanje litvanskih prsti in s tem tudi značilnih srednjeevropskih prsti. Udeleženci so bili nameščeni v Kaunasu, ki je drugo največje mesto v Litvi in je zaradi svoje središčne lege zelo primerno za raziskovanje različnih regij te pribaltske države. Delavnice se je udeležilo 35 študentov in 8 profesorjev iz šestih vzhodnih srednjeevropskih držav (Litva, Latvija, Estonija, Madžarska, Poljska in Slovenija).

Slika 1: Določanje tipa prsti in s tem povezana živahna razprava (foto: Marcin Świtoniak).

Slika 2 (skrajno levo): Brunic Arenosol. Slika 3 (levo): Amphihemic Histosol. Slika 4 (desno): Endostagnic Retisol. Slika 5 (skrajno desno): Chromic Luvisol (foto: Marcin Świtoniak).

Prvi dan je bil namenjen prihodu in prvim stikom med udeleženci. Drugi dan smo začeli s delavnico, namenjeno spoznavanju in mreženju, v preostanku dneva pa so bili za vsako sodelujočo državo predstavljeni nacionalna klasifikacija prsti, značilne prsti in razvoj pedologije. Poleg tega smo udeleženci osvežili svoje znanje o WRB klasifikaciji, ki nam je v naslednjih dneh služila kot temeljno orodje za analizo izkopanih profilov.

Tretji dan delavnice je bil prvi terenski dan. Odpravili smo se v Dubravo v neposredni bližini Kaunasa. Tam smo se razdelili v več mednarodnih skupin, v katerih smo opravljali vse nadaljnje terensko delo. Naša prva naloga je bila izbira ustrezne lokacije za izkop profila (približne lokacije so določili že organizatorji projektne srečanja FACES-a), dokončna izbira pa je bila prepuščena profesorjem, ki so vodili mednarodne skupine. Ko je bilo mesto bodočega profila zakoličeno, je bilo treba poprijeti za lopate, česar se niso branili niti pedoloških

raziskavajeni profesorji. Prst iz izkopanega profila je bilo treba seveda opisati, terensko proučiti, identificirati, ustrezno poimenovati in fotografirati.

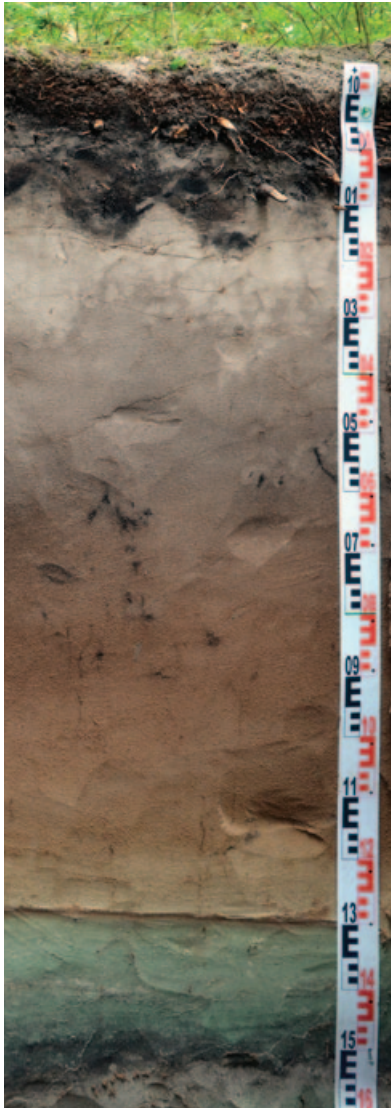
Na teren smo prinesli mnogo opreme, kar nam je omogočilo preučitev vseh glavnih lastnosti prsti (barva, tekstura, vlažnost, vrednost pH, relief, raba tal ...) oziroma glavnih lastnosti vsakega njihovega horizonta (globina, debelina, meja ...). Ko je vsaka skupina analizirala in določila lasten profil, je morala o tem poročati vsem drugim skupinam. To je bila priložnost za razpravo o identificiranih horizontih in ustreznem poimenovanju profila.

Vsak terenski dan smo spoznali več profilov, ki so bili med seboj oddaljeni le nekaj deset metrov. Mnogi udeleženci smo bili presenečeni, kako zelo so se razlikovali profili, ki so si bili razmeroma blizu, kar nam je dalo pomemben vpogled v vlogo mnogih pedogenetskih dejavnikov. Po končanih ogledih vsakega profila in po razpravi je sledilo še njihovo 3D fotografiranje.

Preden smo območja zapustili, smo profile zakopali in jih prekrili z rastlinjem, s čimer smo zagotovili, da so območja izvajanja pedoloških raziskav v kar najkrajšem možnem času dobila nekdanjo podobo.

Po pričakovanjih organizatorjev delavnice smo v gozdovih Dubrave našli številne zelo lepo oblikovane prsti skupine Podzol, poleg tega pa še prsti iz skupine Arenosol in Histosol. Četrty dan smo se z avtobusom podali nekoliko dlje, do okrožja Ukmerge, kjer smo pod budnim očesom lastnika zemljišč izkopali profile v plodno kmetijsko zemljišče. Ti so se glede na mikrorelief (kopali smo na vrhu vzpetine, na pobočju ter na ravnici) precej razlikovali. Naleteli smo na prsti skupine Retisol, Luvisol in Histosol.

Peti dan, ki je bil tudi zadnji terenski dan, smo preživeli na Kuronski peščeni sipini (Kuršių nerija) ob Baltskem morju. Po pričakovanjih so bili vsi tamkajšnji profili močno peščeni. V gozdni pokrajini smo si ogledali prsti

Slika 6: Podzol na Gleysol-u. Na levi sliki vidimo enega »najlejših profilov«, kar smo jih izkopal. Pod temnim organskim slojem je opazen svetel belkast horizon. Gre za albični horizon (Albic), iz katerega je voda izprala glino in železove okside, zato je svetlo obarvan. Sledi mu zaporedje spodičnih horizontov (Spodic), ki so proti dnu čedalje bolj izrazito obarvani, saj se tam kopičijo iz zgornjega dela izprane mineralne snovi. Rdečo barvo jim daje predvsem prisotnost železa. Pod njimi se pojavljajo svetleje obarvani horizonti aluvialnih nanosov, pod temi pa je zanimiv zeleno-modro sloj, sestavljen iz nanosov glaukonita (oglejenih morskih sedimentov). Pod horizontom intenzivne turkizne barve vidimo siv in svetel horizon, kar nakazuje zastajanje vode v spodnjem predelu prsti in s tem redukcijo železa. Zaradi tega lahko horizontom od vključno turkizne barve navzdol pripišemo nov tip prsti, Gleysol. Poleg prepoznavanja horizontov je pomembno tudi določanje kvalifikatorjev, ki dodatno opredeljujejo lastnosti profila. Ker ima celoten profil peščeno teksturo delcev, mu lahko pripišemo oznako areničen (Arenic), ker pa imajo spodnji horizonti izrazito kislino vrednost pH , jim lahko pripišemo kvalifikator distričen (Dystric). Poseben kvalifikator pripišemo tudi organskemu sloju, ki ni niti izpran niti zasičen z vodo, torej foličen (Folic). Polno ime izkopanega profila se tako glasi: **Folic Albic Podzol (Arenic) na Dystric Gleysol (Arenic)**. (foto: Marcin Świtoniak).

skupine Arenosol in tri iz skupine Podzol, vse zelo peščene.

Šesti dan se je začel z delavnico, kjer smo v že ustaljenih mednarodnih skupinah za vse analizirane profile izdelali preglednice s ključnimi pedološkimi informacijami. Pozneje je vsaka skupina analizo in klasifikacijo svojih profilov predstavila, kar je skupaj s 3D sferičnimi posnetki izzvalo živahne razprave.

Sedmi dan smo se polni zanimivih izkušenj in novega pedološkega znanja odpravili proti domu. Delavnica je udeležencem ponudila odlično priložnost ne le za spoznavanje prsti Litve, temveč tudi pedoloških strokovnjakov, pedološke metodologije in značilnih prsti srednjeevropskih držav.

Matic Vehovec, Monja Šebela, Klara Čevka, Kristina Glojcek

Slika 7: Skupinska slika udeležencev delavnice s Kaunasom v ozadju (foto : Marcin Świtoniak).

